

HE 162/vp; Maahanmuuttoviraston asiantuntijalausunto

Sisäministeriö on pyytänyt Maahanmuuttovirastolta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta. Esitetyn lainmuutoksen perusteella vastuu laajamittaiseen maahantuloon varautumisen suunnittelusta siirtyisi Maahanmuuttovirastolle.

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja lausuu seuraavaa.

Ensimmäinen momentti

Momenttiin ei ole esitetty muutoksia. Säännös osoitti toimivuutensa vuoden 2015 tilanteessa, jossa oli muun muassa tarpeen perustaa Tornioon järjestelykeskus.

Toinen ja kolmas momentti

Lain muuttaminen niin, että vastaanottoon varautumisen vastuut kaikkia tilanteita varten ovat selvät ja muuttumattomat, on kannatettavaa. Vastaanoton normaalitilanteen perusjärjestelyjen ja toiminnan periaatteiden tulee säilyä myös häiriötilanteissa ja jopa poikkeusoloissa.

Käytännössä Maahanmuuttovirasto on ottanut vastuuta vastaanottoon varautumisesta kaikissa tilanteissa jo vuoden 2015 laajamittaisen maahantulon hallintaan oton aikana. Tämä johtui siitä, että vastaanottolain 12 §:n 2 ja 3 momenttien mukainen ohjaus, suunnittelu ja toiminta ei käytännössä toiminut.

Koska normaalitilanteessa toiminnassa oleva vastaanottojärjestelmä on runko tarvittaessa nopeastikin laajennettavalle vastaanottojärjestelmälle, olisi tärkeää, että kaikki vastaanottolain 10 §:n mukaiset mahdolliset palveluntuottajat (kunnat, järjestöt ja yritykset) olisivat mukana vastaanottojärjestelmässä jo normaalitilanteessa. Toimintojen laajentaminen on nopeampaa, kustannustehokkaampaa ja laadukkaampaa kuin kokonaan uuden luominen.

Kuntien nykyisten tehtävien jakautuessa kuntien ja hyvinvointialueiden kesken kuntien edellytykset järjestää vapaaehtoisesti (uutta) vastaanottotoimintaa häiriötilanteissa heikkenevät. Tämä ei välttämättä koske niitä kuntia, joilla on vastaanottotoimintaa jo normaalitilanteessa.

Vaikka ehdotettu lainmuutos selkeyttää vastuita ja antaa Migrille mandaatin asian hoitamisessa, on Maahanmuuttovirastolla edelleen huoli siitä, antaako tämä ehdotus riittävät välineet hoitaa laajamittaiseen maahantuloon liittyvää ihmisistä huolehtimista, erityisesti tilanteissa, joissa tilanteen kehitys on nopea ja tulijoiden määrä suuri.

Ehdotus perustuu muiden toimijoiden kuin Maahanmuuttoviraston osalta vapaaehtoisuuteen. Tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi

vastaanottokeskuspalvelujen mahdolliset tuottajat, mukaan lukien kunnat. Esitys ei edes hätätilanteissa velvoita mitään tahoa luovuttamaan esimerkiksi tulijoiden majoittamiseen tarvittavia kiinteistöjä tai muonitusta. Kuitenkin perustuslaki ja muun muassa sosiaalihuoltolaki takaavat jokaiselle oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Jos laajentuvan tai laajamittaisen maahantulon tilanteessa ei kyetä perustamaan riittävää määrää vastaanottokeskuksia riittävän nopeasti, tukeudutaan SPR:n piirien valmiussuunnitelmissa oleviin väliaikaismajoitusyksiköihin. Samoin pyritään nostamaan toiminnassa olevien keskusten majoituskapasiteettia tilapäisratkaisuin kuten siirrettävin asumuksin ja teltoin. Jos nämäkään toimet eivät riitä, joudutaan käytännössä hakemaan tukea kuntien ja erilaisten seurakuntien hätä- ja tilapäismajoituksista. Tällaisia on suunniteltu vaihtelevasti muun muassa suojaväistöistä ja evakuoinneista selviämiseksi. Tämän huomioon ottaen voisi, mikäli mahdollista, olla tarpeen todeta laissa jonkinlainen velvoite tulijoiden suojaamiseen.

Maahanmuuttoviraston nykyinen henkilöstö ei riitä kaikkeen HE:n mukaisesti tarvittavaan eri tasoiseen valmiussuunnitteluun, yhteistyön järjestämiseen ja ylläpitoon, materiaalsen valmiuden ylläpitoon sekä koulutus- ja harjoitustoiminnan järjestämiseen. Siksi HE:ssä esitetty kolmen henkilötyövuoden lisäpanostus on enemmän kuin tarpeellista, jotta varautumista vastaanottoon voidaan rakentaa ja ylläpitää edes välttävällä tasolla. Kuten esimerkiksi Liettuan, Latvian ja Puolan tapahtumat tänä vuonna ovat osoittaneet, on varauduttava nopeisiin tilanteen muutoksiin.

Muita huomioita

Maahanmuuttovirasto haluaa tarkentaa HE:n sivulla 7 olevia tavoitelukuja. Valmiussuunnitelmien tavoitteena on varautua yhteensä 100 000 maahantulijan vastaanottoon. Maahanmuuttoviraston, yhdessä SPR:n kanssa, suunnittelu vastuulla on ollut 20 000 paikkaa. ELY-keskusten ja kuntien tavoitteena on ollut 80 000 paikkaa. Vuonna 2015 jälkimmäinen ei toteutunut. Nyt vastuu koko 100 000 tulijan vastaanottoon varautumisesta siirtyisi lainkin mukaan Maahanmuuttovirastolle.

Ylijohtaja

Jari Kähkönen

Erityisasiantuntija

Marika Tammilahti

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.